

1968, 18. srpen, Praha. - Televizní rozhovor Vladimíra Škutiny s Janem Werichem z cyklu *Co tomu říkáte, pane Werichu?*

Škutina: Srpen se přehoupl do druhé polovičky. Léto se ku konci chýlí, jak se zpívá v jedné písničce. Ale v Praze trvá horké léto. Politicky. To je ovšem v Praze. Jak to však vypadá daleko od Prahy... no, daleko... řekněme přes sto kilometrů od Prahy? A tak jsem se s touto otázkou vypravil za panem Werichem tu určitou vzdálenost. Co tomu říkáte, pane Werichu?

Werich: Já se vám, pane Škutino, musím vyznat ze své lásky k této krajině tady, k tomuto kraji. Začínám jako básník. Tedy k těm jihozápadním Čechám. Víte tady, ona to ještě není Šumava a ona je to Šumava, to není taková dramatická krajina jako na severu. U nás to spíš uklidňuje. Tady nejsou hory, tady jsou spíš kopce, je tady prales, ale jsou tady lesy a lesíčky a rybníčky, je to pěkné. Tady. Já už to tady znám moc dlouho. Jsou tu například krásné řeky - Křemelná, Vydra, Otava, Pstružná...

Škutina: To jsou krásná jména.

Werich: Pěkná jména. Taky se tam rýžovalo zlato. Takže to byla drahá jména. A taky tady bývávali bobři před drahnými léty. A Němci tady taky bývali. To jsem byl u jednoho Němce v Annatálu... tedy Anínově, to je hned za Langendorfem neboli Dlouhou Vsí. Měl jsem tam zpachtovaný jeden břeh, ze kterého jsem směl chytat pstruhy a jezdil jsem tam.

A vždycky, když jsem tam přijel, tak v tom Anínově ti Němci se seběhli, koupili jsme »štěně«, malý soudek, no a pili jsme a oni kvůli mně mluvili česky, já německy mluvím prachmizerně, a oni mluvili tak... českule, oný znáte, jak vony, já tady volám, křičíš, ty tu není, kam si byl? A roztomilí chlapi to byli a vyšel jsem s nimi docela dobře, no a potom jsem přijel jednou takhle v osmatřicátým na pstruhy, a ten jeden, ten, co jsem měl od něj ten břeh, ten běžel po druhé straně, tam po druhém břehu Otavy, a volal na mě a já na něj mával a jak se blížil, tak najednou slyším, že volá německy, a vidím, jak nemává šátečkem, nýbrž takovou bouchačkou malou, takovým automatickým browningem a najednou po mně střílel. Tak jsem si lehl na břicho a počítal jsem do sedmi a když to vystřílel, tak jsem rychle odešel. Rychle. A tak jsem si myslel, že ti Němci - a on mezi nimi, když jsem tam jezdil na ryby, tak - že oni se nepřetvařovali, když jsme byli kamarádi, ale přišla doba, přišla doba a s dobou Henlein a s Henleinem hesla a vrky různý »Es kommt der Tag«, co z toho bylo a jak to dopadlo, to si nemusíme povídat. A já si myslím, že doba a hesla jinak docela slušného prostého člověka dovedou mnohdy velice zblbnout. O tom jsou důkazy ve starém Egyptě a koneckonců je pořád ještě máme kolem sebe, ne? A oni tady ještě Němci jsou. Ti, co přežili, a ti, co to neměli dobrý. To byli ti, co se oženili s Českou a měli s ní české děti a považovali se za Čechy a za okupace se nedali k Němcům a měli německé peklíčko a pak po válce zase měli české peklíčko, protože byli Němci a hlavně taky někteří měli dobré živnosti a tak. Ale bylo - nebylo, co bylo není, co jest, jest.

Škutina: To vypadá, jako by to bylo z nějakého Shakespeara nebo šlágru.

Werich: Áno, uhád! Ze Shakespeara. Co Shakespeare napsal, tak byl šlágr všechno. Tedy: co jest a co bude? Pane Škutino, co bude? Tak jsem se ptal svých známých tady, já ty lidi tady znám a jsou to lidi seriózní, které znám dlouhá léta, a spolehliví, tak jsem se jich ptal, jak tady ten pochod demokratizační pochoduje. A to, co jsem slyšel, ve mně trošku zarazilo dech, protože já jsem najednou zjistil z jejich řečí, že ten pochod nepochoduje a že se ani nezastavil. Protože on ještě nezačal. Já povídám, no tak moment, páni, jak tohleto teda je? Jak to teda? Jak to, že proces nezačal? A oni říkají, no všechno je při starým, všechno je tak, jak to bylo. Akorát, že jsme o půl roku starší. Já říkám - moment, konkrétně, pánové, konkrétně! Tak třeba tadyhle za kopcem, tam... já to schválně nejmenuju, pane Škutino, protože oni by mi třeba neprodali mlíko, kdybych tam přišel, a mimo to, koneckonců, ty jihozápadní Čechy, to není tak velká oblast. Je to na mapě. Tam jsou ta tři okresní města, jedno je okresní teď a to jiný zase bývalo donedávna, tak kdo se интересуje, tak si to může najít, že ano. Tak povídám, tak co třeba tam? Nic. A povídám, no a támhle? - Taky nic. Já povídám, no přeci, tam ty lidi, ty funkcionáři, ty tam jsou pořád, co tam byli. No ano, a proč by tam taky nebyli? Já povídám - aha, progresivní lidi - ale ne, ne, stará garda. Já na Frantu, Franta na mě, akorát, že nikdo nekřičí gól. Tak jsme se o tom začali bavit, že ano, a oni prej ti lidé se jako změnili, to je pravda, oni jako chodějí mezi lidi a tak, do hospody, povídají si s lidem ostatním, tedy o počasí a o fotbale. Akorát, že když ta jednání probíhala v Čierné nad Tisou, tak měli jako trošku víc ty hlavy vzhůru a tak se pekelně soustředovali, abych tak řekl. Tak teď nevím, jak to je s nima.

No a pak jsem to začal obíhat a ptal jsem se tu, ptal jsem se tam, až jsem se sešel se svým starým známým, mladým člověkem, učitelem, který mi vyprávěl, jak učitelé v tomto okrese tady, kteří podléhají odboru školství a kultury na ONV, jak prostě se sešli a jak chtěli, aby ti funkcionáři patřiční odešli. Ovšem. - ONV tomu čelil takovou starou metodou, že začal svolávat dílčí schůze do těch jednotlivých působišť těch jednotlivých učitelů, do těch městeček a tak, a v tom bývalém okresním městě, tam bylo těch učitelů víc, tak udělali dvě schůze ve dvou školách. A na jedné schůzi, ta se stala památná tím, že okresní inspektor prohlásil, ten učitel to uměl nazpaměť, a já to umím taky nazpaměť, protože je to nezapomenutelné, ten okresní inspektor tam prohlásil: Podívejte se, soudruzi, my jsme se dva dni na odboru pro školství a kulturu prověřovali. My jsme si řekli do očí všechno, v čem jsme chybovali. A my jsme se všichni prověřili. Tak nás, prosím, vynechte a o nás už nemluvte. (Smích) - Uznáte, pane Škutino, to by se mělo vytesat aspoň do tvarohu, když ne do mramoru, že ano. Ale potom ti učitelé si vynutili skutečně velkou schůzi a na této schůzi po veřejné kritice žádali, aby ti funkcionáři odstoupili. No a pochopitelně, pane Škutino, nikdo se ani nehnul a zatímco tyto řádky píšeme, jsou tam dál. Dokonce jeden z nich prohlásil, že je může odvolat jen ten, kdo je tam dal. Koho měli na mysli, to je těžko říct. Ovšem s určitostí mohu tvrdit, že neměl na mysli lid. Protože za prvé lid je tam nedal a za druhé pro takovýhle druh soudruhů funkcionářů lid je dobrý jenom k jednomu - aby se po něm vyšplhali na nějaké místo, kde by měli moc. A pak už ten lid nepotřebují. Pro tento zjev je velice krásné slovanské slovo - samoděržaví. Tedy když to shrnu, tak jsem zjistil pomocí svého soukromého ústavu pro průzkum veřejného mínění, že v tomto jihozápadním kraji se dohromady nic neděje. Na MNV tak seděj a pozorují a čekaj, co bude na okrese, a na okrese zas tak poslouchají, co bude na kraji, a na kraji sedějí a tak pozorují a doufaj, že na ÚV při sjezdu pravda zvítězí. Ovšem já se ptám, jaká pravda, pane Škutino. Ta pravda, co o ní mluvil Jan Hus, nebo ta pravda, co se tiskne písmem nikoliv latinským.

Vy jistě víte, že já nejsem členem žádné strany, ani komunistické. Nikdy jsem nebyl členem žádné strany, nejsem a doufám nebudu. Já to neříkám proto, abych se chlubil, a taky to neříkám proto, abych sebe obžalovával. Já to konstatuju. A konstatuju taky, že naše komunistická strana si činí nárok na to, aby měla vedoucí místo ve státě. Prosím. To je možný. Víte, ten, kdo dovede zajistit ve státě občanovi bezpečnost tělesnou i duševní, blahobyt tělesný i duševní a bez rozdílu barvy pleti, bez rozdílu víry, pro jeho děti, a kdo dovede zajistit občanovi ve státě právo na pravdu a právo na omyl, tak taková osoba, ať už je to osoba fyzická nebo osoba právnická, bezesporu má nárok na vedoucí místo. Ovšem postup je ten, že nejdřív to musí udělat a pak teprve může uplatňovat ten nárok. A teď právě přichází ta doba, kdy komunisti se musí bezpodmínečně zbavit takových, eufemisticky řečeno, samoprověřených školních inspektorů a takových kamuflážívaných samoděržavistů, rádoby pogromistů a taky docela obyčejných hlupáků. A ti, co nejsou komunisti, a nestraníci, ti ovšem nemůžou stát kolem, mít ruce v kapsách a lelkovat a pozorovat to. Naopak. Já se domnívám, že by si měli dýchnout na brýle, protože oni vědí, kdo je co zač, a stejně jako hlasitě říkaj, co chtěj, taky by měli ještě hlasitěji říkat, co nechtěj, koho nechtěj, že nechtěj tohohle a že nechtěj tohohle. Měli by říct konkrétně, proč chtějí tohohle a onohohle, že ano. V lidech je takové zvláštní povědomí, taková věc, kterou považují za chytrost, a totiž: nepálit si prsty a nehasit, co je nepálí. Ona to není chytrost. Já jsem znal jednoho a ona na něm byla duchna. No, on byl pod tou duchnou, ono ho to nepálí, říkal si, nehas, co tě nepálí, spálil by sis prsty. No ale, co vám mám povídat. Shořel jak papírovej čert. A víte, co mu dali na hrob? Tenkrát neměli na mramor, tak mu tam dali obrovskej balvan tvarohu a vytesali do toho »to byl nákej chytrák«.

Tak - to tomu říkám, pane Škutino.

ŠKUTINA, Vladimír: Tak už jsem tady s tím vápnem, pane Werichu! Purley, Rozmluvy 1989, s. 147-152.